

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (трети състав)

22 декември 2010 година*

По дело C-393/09

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 234 ЕО от Nejvyšší správní soud (Чешка република) с акт от 16 септември 2009 г., постъпил в Съда на 5 октомври 2009 г., в рамките на производство по дело

Bezpečnostní softwarová asociace — Svaz softwarové ochrany

срещу

Ministerstvo kultury,

СЪДЪТ (трети състав),

състоящ се от: г-н К. Lenaerts, председател на състав, г-жа R. Silva de Lapuerta, г-н G. Arestis (докладчик), г-н J. Malenovský и г-н T. von Danwitz, съдии,

генерален адвокат: г-н Y. Bot,
секретар: г-жа M. Ferreira, главен администратор,

* Език на производството: чешки.

предвид изложеното в писмената фаза на производството и в съдебното заседание от 2 септември 2010 г.,

като има предвид становищата, представени:

— за Bezpečnostní softwarová asociace — Svaz softwarové ochrany, от адв. I. Juřena, advokát,

— за чешкото правителство, от г-н M. Smolek и г-н D. Hadroušek, в качеството на представители,

— за финландското правителство, от г-н J. Heliskoski, в качеството на представител,

— за Европейската комисия, от г-н H. Krämer и г-н P. Ondrůšek, в качеството на представители,

след като изслуша заключението на генералния адвокат, представено в съдебното заседание от 14 октомври 2010 г.,

ПОСТАНОВИ НАСТОЯЩОТО

Решение

- 1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на член 1, параграф 2 от Директива 91/250/ЕИО на Съвета от 14 май 1991 година относно правната защита на компютърните програми (ОВ L 122, стр. 42; Специално издание на български език, 2007 г., глава 17, том 1, стр. 114) и на член 3, параграф 1 от Директива 2001/29/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 22 май 2001 година относно хармонизирането на някои аспекти на авторското право и сродните му права в информационното общество (ОВ L 167, стр. 10; Специално издание на български език, 2007 г., глава 17, том 1, стр. 230).
- 2 Запитването е отправено в рамките на спор между Bezpečnostní softwarová asociace — Svaz softwarové ochrany (Асоциация за закрилата на софтуера, наричана по-нататък „BSA“) и Ministerstvo kultury (Министерство на културата) по повод на отказа на последното да предостави на BSA разрешение за колективно управление на имуществените авторски права върху компютърни програми.

Правна уредба

Международно право

- 3 Съгласно член 10, параграф 1 от Споразумението за свързаните с търговията аспекти на правата върху интелектуалната собственост, фигуриращо в приложение 1 В от Споразумението за създаване на Световната търговска организация,

подписано в Маракеш на 15 април 1994 г. и одобрено с Решение 94/800/ЕО на Съвета от 22 декември 1994 година относно сключването от името на Европейската общност, що се отнася до въпроси от нейната компетентност, на споразуменията, постигнати на Уругвайския кръг на многостранните преговори (1986—1994) (ОВ L336, стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 11, том 10, стр. 3, наричано по-нататък „споразумението ТРИПС“):

„Компютърните програми, независимо дали са изходни или обектни, са защитени като литературни произведения по силата на Бернската конвенция [(Парижки акт от 24 юли 1971 г.), в редакцията ѝ след изменението от 28 септември 1979 г. (наричана по-нататък „Бернска конвенция“)]“.

Правна уредба на Съюза

Директива 91/250

- 4 Седмо, десето и единадесето съображение от Директива 91/250 гласят следното:

„като има предвид, че за целите на настоящата директива изразът „компютърни програми“ ще включва програми в каквато и да е форма, включително и тези, които са инкорпорирани в хардуер; като има предвид, че този израз също включва и подготвителната проектна дейност, водеща до създаването на компютърна програма, при условие че естеството на подготвителната дейност е такова, че на един по-късен етап може да се получи компютърна програма от нея;

[...]

като има предвид, че функцията на една компютърна програма е да се свързва и сработва заедно с други компоненти на компютърната система и с [потребителите] и, за тази цел се изисква логична, а когато е уместно, и механична взаимовръзка и взаимодействие, за да се позволи на всички елементи от софтуера и хардуера да сработят с друг софтуер и хардуер и с [потребителите] по всички начини, за които те са предназначени да функционират;

“като има предвид, че частите на програмата, които осигуряват такава взаимовръзка и взаимодействие между елементите на софтуера и хардуера, са обичайно известни като „интерфейси“.

5 Член 1 от Директива 91/250 гласи:

„1. В съответствие с разпоредбите на настоящата директива, държавите членки закрилят с авторско право компютърните програми като литературни произведения по смисъла на Бернската конвенция за закрила на литературните и художествените произведения. За целите на настоящата директива, изразът „компютърни програми“ включва техния подготвителен проектен материал.

2. Закрилата в съответствие с настоящата директива се прилага по отношение на обективизираната в каквато и да е форма компютърна програма. Идеи и принципи, които са заложиени в който и да е елемент на компютърна програма, включително тези, които са заложиени в нейните интерфейси, не се закрилят от авторско право по настоящата директива.

3. Компютърна програма се закриля, ако е оригинална в смисъл, че е собственото интелектуално творчество на автора. Никакви други критерии не са приложими за определяне пригодността [й] за закрила“.

Директива 2001/29

- 6 В съображения 9 и 10 от Директива 2001/29 се посочва:

„Всяка хармонизация на авторското право и сродните му права трябва да се основава на висока степен на закрила, тъй като такива права са основни за интелектуалното творчество. Тяхната защита спомага, за да гарантира поддържането и развитието на творческия процес в интерес на авторите, артистите изпълнители, продуцентите, потребителите, културата, промишлеността и публиката като цяло. Интелектуалната собственост следователно е призната за неразделна част от собствеността.

Ако авторите или артистите изпълнители следва да продължат творческата си и артистична работа, те трябва да получат съответно възнаграждение за използването на техните произведения, както и продуцентите, за да бъдат в състояние да финансират това произведение. Инвестициите, необходими за създаването на продукти като звукозаписи, филми или аудио-визуално произведение, и на услуги, например услугите „до поискване“, са значителни. Необходима е адекватна правна закрила на правата върху интелектуална собственост, за да се гарантира наличието на такова възнаграждение и за да се гарантира възможността за задоволителна възвръщаемост от тези инвестиции“.

- 7 В съображения 20 и 23 от Директива 2001/29 се уточнява:

„Настоящата директива се основава на принципите и правилата, вече установени в директиви, понастоящем в сила в тази област, и по-специално [Директива 91/250] и развива тези принципи и правила, и ги поставя в контекста на информационното общество. Разпоредбите на настоящата директива следва да се прилагат, без да се накърняват разпоредбите на [посочената директива], освен ако в настоящата директива не е предвидено друго.

[...]

Настоящата директива следва да хармонизира в по-голяма степен правото на автора на съобщаване на публиката. Настоящото право следва да се разбира в широк смисъл, като обхваща всяко съобщаване на публиката, която не присъства на мястото, откъдето произхожда разгласяването. Това право следва да обхваща всяко такова предаване или препредаване на произведение на публиката по жичен или безжичен път, включително аудио-визуално излъчване. Това право не обхваща други действия“.

8 Член 1 от Директива 2001/29 предвижда:

„1. Настоящата директива се отнася до правната закрила на авторското право и на сродните му права в рамките на вътрешния пазар, като се поставя особено ударение върху информационното общество.

2. С изключение на случаите, посочени в член 11, настоящата директива запазва и не засяга по никакъв начин съществуващите разпоредби на Общността, отнасящи се до:

а) правната закрила на компютърните програми;

[...]“.

9 По смисъла на член 2, буква а) от Директива 2001/29:

„Държавите членки предвиждат изключителното право да разрешават или забраняват пряко или непряко, временно или постоянно възпроизвеждане по какъвто и да е начин и под каквато и да е форма, изцяло или частично:

а) за авторите — на техните произведения“.

10 Член 3, параграф 1 от Директива 2001/29 предвижда:

„Държавите членки предоставят на авторите изключително право да разрешават или забраняват публичното разгласяване на техни произведения по жичен или безжичен път, включително предоставяне на публично разположение на техни произведения по такъв начин, че всеки може да има достъп до тях от място и във време, самостоятелно избрани от него“.

Национална правна уредба

11 Директива 91/250 е транспонирана в правния ред на Чешката република със Закон № 121/2000 за авторското право и сродните му права и за изменение на някои закони (zákon č. 121/2000 o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů) от 7 април 2000 г. (наричан по-нататък „Законът за авторското право“).

12 Съгласно член 2, параграф 1 от този закон авторското право има за предмет всяко литературно произведение и всяко друго художествено произведение, което е творчество на автора и е изразено в каквато и да било постоянна или временна форма, годна да бъде обективно възприета, включително в електронна форма, независимо от неговия обхват, цел или значимост.

13 Член 2, параграф 2 от този закон посочва, че компютърната програма също се счита за произведение, ако е оригинална в смисъл, че тя е собственото интелектуално творчество на автора.

14 Съгласно член 65 от посочения закон:

„1. Компютърната програма, независимо от обективизираната ѝ форма, включително нейният подготвителен проектен материал, се закриля като литературно произведение.

2. Идеите и принципите, на които се основава който и да е елемент на компютърна програма, включително тези, на които се основава връзката ѝ с други програми, не се закрилят съгласно посочения закон“.

Спорът по главното производство и преюдициалните въпроси

15 На 9 април 2001 г. BSA в качеството си на асоциация отправя до Ministerstvo kultury молба за разрешение за колективно управление на имуществените авторски права върху компютърни програми съгласно член 98 от Закона за авторското право. BSA определя обхвата на тези права в писмо от 12 юни 2001 г.

16 Тази молба е отхвърлена, както и подадената срещу този отказ административна жалба. Тогава BSA подава жалба срещу тези решения пред Vrchní soud v Praze.

17 След като Nejvyšší správní soud, на който е препратено делото, отменя двете решения за отказ, Ministerstvo kultury приема ново решение от 14 април 2004 г., с което отново отхвърля молбата на BSA. Последната подава административна жалба пред Ministerstvo kultury, което оттегля това решение за отказ.

- 18 На 27 януари 2005 г. Ministerstvo kultury приема ново решение, с което за пореден път отхвърля молбата на BSA, по-специално с мотива че, от една страна, Законът за авторското право закриля единствено обектния код и изходния код на компютърната програма и по никакъв начин не закриля резултата от показването на програмата върху компютърния екран, тъй като графичният потребителски интерфейс бил предмет единствено на защита срещу нелоялна конкуренция. От друга страна, то изтъква, че колективното управление на компютърни програми наистина е теоретично възможно, но че задължителното колективно управление всъщност не е въпрос на обсъждане и че доброволното колективно управление не е полезно.
- 19 BSA подава жалба срещу това решение, която е отхвърлена с решение на Ministerstvo kultury от 6 юни 2005 г. След този отказ посочената асоциация обжалва последното решение пред Městský soud v Praze. В жалбата си BSA изтъква, че определението за компютърна програма, посочено в член 2, параграф 2 от Закона за авторското право, включва също и графичния потребителски интерфейс. Според нея дадена компютърна програма се възприема както на равнището на обектния или изходния код, така и на равнището на начина на комуникация (комуникационен интерфейс).
- 20 Тъй като Městský soud v Praze отхвърля жалбата на BSA, тя подава касационна жалба пред Nejvyšší správní soud. BSA счита, че компютърната програма се използва, когато се показва на екрана на потребителя, и че следователно подобно използване трябва да бъде закриляно от авторското право.
- 21 По отношение на тълкуването на разпоредбите на Директиви 91/250 и 2001/29 Nejvyšší správní soud решава да спре производството и да постави на Съда следните преюдициални въпроси:
- „1) Трябва ли член 1, параграф 2 от Директива [91/250] да се тълкува в смисъл, че за целите на закрилата от авторското право на компютърна програма като произведение, подлежащо на авторскоправна закрила съгласно посочената

директива, изразът „обективирана в каквато и да е форма компютърна програма“ обхваща и графичния потребителски интерфейс на компютърна програма или част от него?

- 2) При утвърдителен отговор на първия въпрос, представлява ли телевизионното разпространение, позволяващо на обществеността да възприема сетивно графичния потребителски интерфейс на компютърна програма или част от него, макар и без възможност за активно оказване на контрол върху тази програма, публично разгласяване на защитено от авторското право произведение или на част от него по смисъла на член 3, параграф 1 от Директива [2001/29]?”.

Относно компетентността на Съда

- 22 От акта за преюдициално запитване става ясно, че фактите по спора в главно производство са настъпили преди присъединяването на Чешката република към Европейския съюз. Всъщност първото решение на Ministerstvo kultury датира от 20 юли 2001 г.

- 23 Вследствие на различните жалби на BSA обаче Ministerstvo kultury приема ново решение от 27 януари 2005 г., с което отново се отхвърля молбата на BSA. След като последната неуспешно оспорва това ново решение пред Ministerstvo kultury, тя сезира запитващата юрисдикция с искане за отмяна.

- 24 Следва да се напомни, от една страна, че оспорваното в главното производство решение е прието след присъединяването на Чешката република към Съюза и урежда едно положение заанапред, а не за минал момент, и от друга страна, че националната юрисдикция поставя на Съда въпрос във връзка с правната уредба на Съюза, приложима към спора по главното производство (вж. Решение от 14 юни 2007 г. по дело *Telefónica O2 Czech Republic*, C-64/06, Сборник, стр. I-4887, точка 21).
- 25 Тъй като преюдициалните въпроси се отнасят до тълкуването на правото на Съюза, Съдът се произнася, без по принцип да е длъжен да разглежда обстоятелствата, които са накарали националните юрисдикции да му поставят тези въпроси и да прилагат разпоредбата на правото на Съюза, чието тълкуване искат от него (вж. Решение от 5 декември 1996 г. по дело *Reisdorf*, C-85/95, Recueil, стр. I-6257, точка 15 и Решение по дело *Telefónica O2 Czech Republic*, посочено по-горе, точка 22).
- 26 Положението е различно само в хипотезите, в които разпоредбата от правото на Съюза, чието тълкуване се иска, не е приложима към фактите по главното производство, тъй като същите са настъпили преди присъединяването на нова държава членка към Съюза, или в които е очевидно, че съответната разпоредба не може да бъде приложена (Решение по дело *Telefónica O2 Czech Republic*, посочено по-горе, точка 23).
- 27 В конкретния случай обаче това не е така. Следователно Съдът е компетентен да тълкува разпоредбите на посочените от запитващата юрисдикция директиви и трябва да отговори на поставените от нея въпроси.

По преюдициалните въпроси

По първия въпрос

- 28 С първия си въпрос запитващата юрисдикция иска по същество да се установи дали графичният потребителски интерфейс на компютърна програма представлява обективизирана форма на тази програма по смисъла на член 1, параграф 2 от Директива 91/250 и затова се ползва от предвидената в тази директива закрила на авторското право върху компютърните програми.
- 29 Директива 91/250 не дава определение на понятието „обективизирана в каквато и да е форма компютърна програма“.
- 30 При тези условия това понятие трябва да бъде определено с оглед на текста и контекста на разпоредбите на член 1, параграф 2 от Директива 91/250, където то е посочено, и в светлината както на целите на тази директива като цяло, така и на международното право (вж. по аналогия Решение от 16 юли 2009 г. по дело Infopaq International, C-5/08, Сборник, стр. I-6569, точка 32).
- 31 Съгласно член 1, параграф 1 от Директива 91/250 компютърните програми се закрилят като литературни произведения по смисъла на Бернската конвенция. Параграф 2 от този член разширява обхвата на тази закрила и по отношение на обективизираните в каквато и да е форма компютърни програми.

- 32 Седмо съображение, първо изречение от Директива 91/250 посочва, че за целите на тази директива изразът „компютърни програми“ включва програми в каквато и да е форма, включително и тези, които са инкорпорирани в хардуер.
- 33 В това отношение следва да се препрати към член 10, параграф 1 от споразумението ТРИПС, който предвижда, че компютърните програми, независимо дали са изходни или обектни, са защитени като литературни произведения по силата на Бернската конвенция.
- 34 Следователно обектният код и изходният код на компютърната програма са нейни обективирани форми, които поради това следва да се ползват от закрилата на авторското право върху компютърните програми по силата на член 1, параграф 2 от Директива 91/250.
- 35 Ето защо предоставената с тази директива закрила се отнася до всички обективирани форми на компютърните програми, които позволяват тези програми да се възпроизвеждат на различни компютърни езици, като изходния код и обектният код.
- 36 Следва също така да се обърне внимание на седмо съображение, второто изречение от Директива 91/250, съгласно което изразът „компютърни програми“ включва също и подготвителната проектна дейност, водеща до създаването на компютърна програма, при условие че естеството на подготвителната дейност е такова, че на един по-късен етап от нея може да се получи компютърна програма.
- 37 Така предметът на закрилата на Директива 91/250 обхваща обективирани форми на компютърните програми, както и подготвителната проектна дейност, която на един по-късен етап може да доведе съответно до възпроизвеждането или създаването на такава програма.

- 38 Както посочва генералният адвокат в точка 61 от заключението си, всяка обективизирана форма на компютърна програма трябва да е защитена от момента, в който нейното възпроизвеждане води до възпроизвеждането на самата компютърна програма, което позволява на компютъра да изпълни своята функция.
- 39 Съгласно десето и единадесето съображение от Директива 91/250 интерфейсите са частите на компютърната програма, които осигуряват взаимовръзка и взаимодействие на всички елементи от софтуера и хардуера с друг софтуер и хардуер и с потребителите по всички начини, за които те са предназначени да функционират.
- 40 По-специално графичният потребителски интерфейс е взаимодействащ интерфейс, който позволява осъществяването на връзка между компютърната програма и потребителя.
- 41 При тези условия графичният потребителски интерфейс не позволява възпроизвеждането на тази компютърна програма, а представлява само елемент от тази програма, чрез който потребителите използват функциите на посочената програма.
- 42 Следователно този интерфейс не представлява обективизирана форма на компютърна програма по смисъла на член 1, параграф 2 от Директива 91/250 и поради това не може да се ползва от специфичната закрила на авторското право върху компютърните програми по силата на тази директива.
- 43 Все пак, въпреки че препращащата юрисдикция формално е ограничила въпроса си до тълкуването на член 1, параграф 2 от Директива 91/250, това обстоятелство не е пречка за Съда да ѝ предостави всички насоки за тълкуване на правото на Съюза, които могат да бъдат полезни за решаване на делото, с което е сезирана, независимо дали тази юрисдикция ги е посочила във въпроса си или не (вж.

в този смисъл Решение от 26 април 2007 г. по дело Alevizos, C-392/05, Сборник, стр. I-3505, точка 64 и цитираната съдебна практика).

- 44 В това отношение следва да се провери дали графичният потребителски интерфейс на компютърна програма може да се ползва от закрилата на общото авторско право по силата на Директива 2001/29.
- 45 Съдът установява, че авторското право по смисъла на Директива 2001/29 може да се приложи единствено по отношение на обект, който е оригинален, в смисъл че е собствено интелектуално творение на своя автор (вж. в този смисъл, по отношение на член 2, буква а) от Директива 2001/29, Решение по дело Inforaq International, посочено по-горе, точки 33—37).
- 46 Следователно графичният потребителски интерфейс може да се ползва като произведение от закрилата на авторското право, ако е собствено интелектуално творение на своя автор.
- 47 Националният съд следва да провери дали случаят е такъв в спора, с който е сезиран.
- 48 При преценката си националният съд трябва да вземе предвид по-специално специфичното разпределение или конфигурация на всички компоненти на графичния потребителски интерфейс, за да определи кои от тях отговарят на критерия за оригиналност. В това отношение компонентите на графичния потребителски интерфейс, които се характеризират единствено чрез техническите си функции, не отговарят на този критерий.

- 49 Всъщност, както посочва генералният адвокат в точки 75 и 76 от заключението си, когато обективизираната форма на тези компоненти е подчинена на техническата им функция, критерият за оригиналност не е изпълнен, тъй като различните начини да се осъществи дадена идея са ограничени до такава степен, че идеята и нейната обективизирана форма се смесват.
- 50 При това положение компонентите на графичния потребителски интерфейс не позволяват на автора да изрази своя творчески дух по оригинален начин и да достигне до резултат, представляващ негово собствено интелектуално творение.
- 51 С оглед на изложените съображения на първия въпрос следва да се отговори, че графичният потребителски интерфейс не представлява обективизирана форма на компютърна програма по смисъла на член 1, параграф 2 от Директива 91/250 и че той не може да се ползва от закрилата на авторското право върху компютърните програми по силата на тази директива. Този интерфейс обаче може да се ползва от закрилата на авторското право като произведение по силата на Директива 2001/29, ако е собствено творение на своя автор.

По втория въпрос

- 52 С втория си въпрос запитващата юрисдикция иска по същество да се установи дали телевизионното разпространение на графичен потребителски интерфейс представлява публично разгласяване на защитено от авторското право произведение по смисъла на член 3, параграф 1 от Директива 2001/29.
- 53 Съгласно този член държавите членки предоставят на авторите изключително право да разрешават или да забраняват публичното разгласяване на техни произведения по жичен или безжичен път, включително предоставянето на публично разположение на техни произведения по такъв начин, че всеки може да има достъп до тях от място и във време, самостоятелно избрани от него.

- 54 От съображение 23 от Директива 2001/29 е видно, че понятието „публично разгласяване“ трябва да се разбира в широк смисъл. Освен това такава тълкуване е абсолютно необходимо за постигането на основната цел на посочената директива, която, както е видно от съображения 9 и 10 от нея, е да се създаде висока степен на закрила в полза по-специално на авторите, като им позволи да получат съответно възнаграждение за използването на техните произведения, особено при публично разгласяване (Решение от 7 декември 2006 г. по дело SGAE, C-306/05, Recueil, стр. I-11519, точка 36).
- 55 Следователно телевизионното разпространение на произведение по принцип представлява публично разгласяване, което авторът на това произведение има изключително право да разреши или да забрани.
- 56 Освен това от точка [46] от настоящото решение е видно, че графичният потребителски интерфейс може да представлява собствено интелектуално творение на своя автор.
- 57 Все пак когато графичният потребителски интерфейс е показан в рамките на телевизионното разпространение на дадена емисия, зрителите приемат разгласяването на този графичен потребителски интерфейс единствено пасивно, без възможност да се намесят. Те не могат да използват функциите на посочения интерфейс, които позволяват осъществяването на връзка между компютърната програма и потребителя. Предвид факта, че чрез телевизионното разпространение графичният потребителски интерфейс не е предоставен на разположение на потребителите, така че те да имат достъп до съществения елемент, характеризиращ интерфейса, а именно взаимодействието с потребителя, не е налице публично разгласяване на графичния потребителски интерфейс по смисъла на член 3, параграф 1 от Директива 2001/29.
- 58 Затова на втория въпрос следва да се отговори, че телевизионното разпространение на графичен потребителски интерфейс не представлява публично разгласяване на защитено от авторското право произведение по смисъла на член 3, параграф 1 от Директива 2001/29.

По съдебните разноски

- 59 С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (трети състав) реши:

- 1) **Графичният потребителски интерфейс не представлява обективизирана форма на компютърна програма по смисъла на член 1, параграф 2 от Директива 91/250/ЕИО на Съвета от 14 май 1991 година относно правната защита на компютърните програми и той не може да се ползва от закрилата на авторското право върху компютърните програми по силата на тази директива. Този интерфейс обаче може да се ползва от закрилата на авторското право като произведение по силата на Директива 2001/29/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 22 май 2001 година относно хармонизирането на някои аспекти на авторското право и сродните му права в информационното общество, ако той е собствено творение на своя автор.**

- 2) **Телевизионното разпространение на графичен потребителски интерфейс не представлява публично разгласяване на защитено от авторското право произведение по смисъла на член 3, параграф 1 от Директива 2001/29.**

Подписи